

PARTEA I

ISTORICUL LEGISLAȚIEI PRIVIND PREVENIREA
ȘI COMBATEREA SPĂLĂRII BANILOR
ȘI FINANȚĂRII TERORISMULUI

CAPITOLUL I

Evoluția legislației europene și internaționale referitoare la prevenirea și contracararea spălării banilor și finanțării terorismului

Secțiunea 1

Prezentarea principalelor acte normative internaționale aplicabile în materia spălării banilor și a finanțării terorismului

1. Convenția de la Viena din 1988

Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope, încheiată la Viena, la 20 decembrie 1988, este primul instrument normativ internațional ce aduce în lumină o definiție a infracțiunii de spălare a banilor, în strânsă legătură însă cu profiturile obținute din traficul de droguri, la acel moment, fiind considerată strict necesară intervenția organismelor internaționale în reprimarea acestui fenomen, în conexitate cu alte activități criminale organizate, care subminează bazele economiei legitime și amenințau stabilitatea, securitatea și suveranitatea statelor.

Pilonii Convenției de la Viena au fost definiți astfel:

- traficul ilicit este o activitate criminală internațională, a cărei eliminare necesită o atenție imediată și gradul de prioritate cel mai ridicat;
- traficul ilicit este o sursă de câștiguri financiare ce permite organizațiilor transnaționale să penetreze, să contamineze și să corupă structurile de stat, activitățile comerciale și financiare legitime, cât și societatea la toate nivelurile sale;
- traficul ilicit trebuie golit de fructele produse și lipsit astfel de mobilul principal pentru care este pus în practică;
- eliminarea traficului ilicit depinde de responsabilitatea colectivă a tuturor statelor și de o acțiune coordonată în cadrul cooperării internaționale.

Convenția redă conținutul spălării banilor în corpul art. 3 par. 1 lit. b), pct. I și pct. II lit. c), pct. I, însă conținutul constitutiv al infracțiunii este în strânsă legătură cu traficul ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope, fără de care spălarea banilor nu ar fi existat la acel moment.

Convenția de la Viena prevede, în art. 3 par. 1 lit. b) și c) și par. 3, următoarele:

„1. Fiecare parte adoptă măsurile necesare pentru a conferi caracterul de infracțiuni penale, în conformitate cu dreptul său intern, atunci când actul a fost comis intenționat: (...)

b) I. Conversiei sau transferului de bunuri despre care cel care se ocupă știe că provin dintr-una dintre infracțiunile stabilite conform alin. a) din prezentul paragraf sau din participarea la comiterea acesteia, în scopul de a disimula sau deghiza originea ilicită a bunurilor menționate sau ajută orice persoană care este implicată în comiterea uneia dintre aceste infracțiuni să scape de consecințele juridice ale actelor sale.

II. Disimulării sau ascunderii naturii, originii, dispunerii mișcării sau proprietăților reale ale bunurilor sau drepturilor aferente despre care autorul știe că provin dintr-una dintre infracțiunile stabilite conform alin. a) al prezentului paragraf sau participării la una dintre aceste infracțiuni.

c) sub rezerva principiilor constituționale și conceptelor fundamentale ale sistemului său juridic:

I. Achiziției, deținerii sau utilizării de bunuri, despre care cel care le dobândește, deține și utilizează, știe în momentul în care le primește că provin dintr-una dintre infracțiunile stabilite conform alin. a) al prezentului paragraf sau în urma participării la una dintre aceste infracțiuni. (...)

3. Cunoașterea, intenția sau motivația necesară cunoscută ca element al uneia dintre infracțiunile vizate la paragraful 1 al prezentului articol poate fi dedusă din circumstanțele practice obiective.”

România a aderat la această Convenție prin Legea nr. 118/1992¹.

¹ Publicată în M. Of. nr. 341 din 30 decembrie 1992.

2. Convenția de la New York din 2000 (deschisă statelor spre semnare la Palermo)

Un pas major pentru modelarea definiției infracțiunii de spălare a banilor se face prin Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptată la New York, în data de 15 noiembrie 2000, și deschisă spre semnare statelor la Palermo.

Convenția ONU împotriva criminalității transfrontaliere organizate (UNTOC), cunoscută sub denumirea Convenția de la Palermo, este un tratat multilateral, adoptat în anul 2000, printr-o rezoluție a Adunării Generale a ONU, și intrat în vigoare trei ani mai târziu.

Convenția și cele trei protocoale adiționale conțin prevederi referitoare la combaterea traficului de ființe umane, a traficului cu arme și combaterea spălării banilor.

Spre deosebire de Convenția de la Viena, Convenția de la Palermo leagă indisolubil infracțiunea de spălare a banilor și de produsul altor infracțiuni, iar nu numai de cele derivând din traficul ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope, ceea ce reprezintă o importantă recalibrare a infracțiunii, dar și o altă viziune, regăsită în art. 6¹.

Convenția UNTOC pune accent pe combaterea unor noi forme și dimensiuni ale criminalității transnaționale organizate, inclusiv ale criminalității informatice, infracțiunilor împotriva mediului, medicinei frauduloase sau traficului de organe umane.

România a ratificat Convenția de la Palermo prin Legea nr. 565/2002².

¹ „Fiecare stat parte adoptă, conform principiilor fundamentale ale dreptului său intern, măsurile legislative și alte măsuri necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, când actul a fost săvârșit cu intenție:

a) (i) schimbării sau transferului de bunuri despre care cel care le desfășoară știe că sunt produsul infracțiunii, în scopul de a ascunde ori de a deghiza originea ilicită a bunurilor respective sau de a ajuta orice persoană care este implicată în săvârșirea infracțiunii principale să se sustragă consecințelor juridice ale actelor sale; (ii) disimulării sau deghizării naturii veritabile, a originii, a amplasării, a dispunerii, a schimbării ori a proprietății de bunuri sau a altor drepturi referitoare la acestea al căror autor știe că sunt produsul infracțiunii;

b) și, sub rezerva conceptelor fundamentale ale sistemului său juridic: (i) achiziției, deținerii sau utilizării de bunuri despre care cel care le achiziționează, le deține ori le utilizează știe, în momentul în care le primește, că sunt produsul infracțiunii; (ii) participării la una dintre infracțiunile prevăzute conform prezentului articol sau la orice altă asocieră, înțelegere, tentativă ori complicitate prin furnizarea de asistență, ajutor sau sfaturi în vederea săvârșirii ei.”

² Publicată în M. Of. nr. 770 din 23 octombrie 2002.

3. Recomandările FATF

Printre instrumentele internaționale în materia prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, nu în ultimul rând, trebuie să discutăm de importanța Recomandărilor Grupului de Acțiune Financiară (Groupe d'action financière – GAFI – sau Financial Action Task Force – FATF), organism interguvernamental înființat în 1989 la Paris, în cadrul G7, care cuprinde astăzi 36 de membri. Cele 40 de Recomandări ale FATF, publicate în 1990 și actualizate în mai multe rânduri (ultima dată în februarie 2012), a căror aplicare a fost extinsă la combaterea finanțării terorismului și a proliferării armelor de distrugere în masă prin cele nouă recomandări speciale adoptate în 2001 și 2004, nu sunt obligatorii. Totuși, acestea reprezintă, probabil, cea mai reușită activitate de a oferi o reacție coordonată și eficientă față de anumite fenomene infracționale. În afară de Comisia Europeană, au aderat la FATF (GAFI): Austria, Belgia, Danemarca, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Luxemburg, Țările de Jos, Regatul Unit, Spania, Suedia. De asemenea, Banca Centrală Europeană, Europol și Eurojust au statut de observator. Consiliul Europei, reprezentat de Moneyval, este membru asociat.

Câteva idei din cuprinsul Recomandărilor sunt esențiale în a înțelege rolul unităților de informații financiare:

– **Recomandările FATF și modul de interpretare a acestora în cadrul mecanismelor internaționale de evaluare privesc FIU-urile drept autorități unice la nivel național, responsabile cu primirea RTS-urilor.**

– **Recomandările FATF sunt clare în ceea ce privește controlul exclusiv pe care FIU-ul trebuie să îl dețină asupra datelor colectate la nivel național în scopul prevenirii și combaterii spălării banilor/finanțării terorismului. Cel mai important tip de informații în acest sens sunt RTS-urile.**

– **Recomandările FATF stabilesc ca regulă de bază pentru funcționarea sistemului CSB/CFT¹ obligația de a nu devoala faptul că un RTS a fost transmis FIU-ului.**

– **Recomandările FATF stabilesc, ca regulă de bază pentru funcționarea sistemului CSB/CFT, obligația de protejare a entităților raportoare în fața oricărei forme de răspundere legală, atunci când raportează cu bună-credință suspiciunile către FIU.**

¹ CSB/CFT – combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului.

– **Recomandările FATF impun FIU-ului obligația menținerii confidențialității în legătură cu orice solicitare de informații și informațiile ce fac/au făcut obiectul schimbului cu alte FIU-uri, în scopul protejării integrității investigației.**

Secțiunea 2

Prezentarea principalelor tratate europene referitoare la prevenirea și sancționarea faptelor de spălare de bani și a finanțării terorismului

1. Convențiile de la Strasbourg și de la Varșovia

În plan european, primele două tratate în materie sunt Convenția de la Strasbourg (1990) și Convenția de la Varșovia (2005).

Convenția europeană privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii, adoptată la Strasbourg, în data de 8 noiembrie 1990, extinde din nou definiția spălării banilor, astfel:

„1. Fiecare parte adoptă măsurile legislative și măsurile care se dovedesc necesare pentru a conferi caracterul de infracțiune, conform dreptului său intern, următoarelor fapte, atunci când sunt comise cu intenție:

a) transformarea sau transferul bunurilor de către o persoană care cunoaște că aceste bunuri constituie produse, în scopul de a disimula sau a ascunde originea ilicită a acestor bunuri ori de a ajuta orice persoană care este implicată în comiterea infracțiunii principale să se sustragă de la consecințele juridice ale faptelor sale;

b) disimularea sau ascunderea naturii, originii, amplasării, dispunerii, mișcării ori a proprietății reale a bunurilor sau a drepturilor relative la acestea, despre care autorul știe că aceste bunuri constituie produse;

și, sub rezerva principiilor sale constituționale și a conceptelor fundamentale ale sistemului său juridic:

c) achiziționarea, deținerea sau folosirea bunurilor despre care cel care le achiziționează, le deține sau le folosește știe, în momentul dobândirii lor, că acestea constituie produse;

d) participarea la una dintre infracțiunile stabilite conform prezentului articol sau la orice formă de asociere, înțelegere, orice tentativă ori

complicitate prin oferirea unei asistențe, unui ajutor sau sfaturi în vederea comiterii sale. (...)

3. Fiecare parte poate să adopte măsurile pe care le consideră necesare pentru a conferi, în baza dreptului său intern, caracterul de infracțiune tuturor sau unei părți din faptele prevăzute la alin. 1 în unul sau în toate cazurile următoare, când autorul:

- a) trebuia să prezume că bunul constituie un produs al infracțiunii;
- b) a acționat în scop lucrativ (profitabil);
- c) a acționat pentru a facilita continuarea unei activități infracționale.”

România a ratificat Convenția de la Strasbourg prin Legea nr. 263/2002¹, în vigoare din data de 28 mai 2002.

România a formulat următoarele declarații:

„1. În baza art. 14 alin. 3:

«Dispoziția prevăzută la art. 14 alin. 2 se aplică sub rezerva principiilor constituționale și a conceptelor fundamentale ale sistemului juridic român.»

2. În baza art. 21 alin. 2:

«Notificarea actelor judiciare se va efectua numai prin intermediul autorității centrale, care este Ministerul Justiției. În cazul cererilor de asistență pentru cauzele aflate în cursul urmăririi penale, notificarea se va efectua prin intermediul Parchetului General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție.»

3. În baza art. 25 alin. 3:

«Cererea adresată României și documentele anexate la aceasta vor trebui să fie însoțite de o traducere în limba română și în una dintre limbile oficiale ale Consiliului Europei.»

4. În baza art. 32 alin. 2:

«Informațiile sau elementele de probă furnizate în baza cap. III al convenției nu vor putea fi folosite sau transmise, fără consimțământul său prealabil, de către autoritățile părții solicitante, în scopul investigațiilor sau al altor proceduri decât cele precizate în cerere.»

5. În baza art. 23 alin. 2:

«Autoritățile centrale române desemnate să aplice prevederile cap. III sunt:

Ministerul Justiției (...), Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor (...), Ministerul de Interne (...), Ministerul Finanțelor Publice (...), Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție (...).”

¹ Publicată în M. Of. nr. 353 din 28 mai 2002.